

AIKUISTEN EPILEPSIAT KÄYPÄ HOITO -SUOSIT

Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Neurologinen yhdistys ry:n asettama työryhmä on saanut valmiiksi suosituksen aikuisten epilepsian hoidosta.

Suositus potilasversioineen on luettavissa Internetissä osoitteessa www.kaypahoito.fi ja se julkaistaan Aikakauskirja Duodecimin numerossa 24/2008. Internetistä löytyvät myös 90 muuta tähän saakka valmistuttua Käypä hoito -suositusta. Epilepsiaa koskien aiemmin ovat ilmestyneet pitkittyneen epileptisen kohtauksen ja lasten epilepsioiden ja kuumeouristusten hoitosuosituksukset, joiden linjauksia uusi suositus noudattaa. Pitkittyneen epileptisen kohtauksen suosituksen ajan tasalle saattaminen onkin jo seuraava haaste epilepsian Käypä hoito-suositusten parissa työskenteleville asiantuntijoille.

Tarkka diagnoosi hoidon suunnittelun pohjaksi

Suositus korostaa epilepsian entistä tarkempaa diagnostiikka nykyisten käytettävissä olevien modernien menetelmien avulla. Epilepsiadiagnostiikan tarkoituksena on selvittää onko potilaan oireissa kyse epileptisestä kohtauksesta, määrittää kohtaustyyppi, tunnistaa epilepsiaoireyhtymä ja selvittää mahdollinen epilepsian syynä oleva aivojen rakenteellinen vaurio. Tarkka diagnoosi eli kohtaus- ja epilepsiatyyppin sekä epilepsiaoireyhtymän tunnistaminen on hyvän hoidon perusta. Epilepsiadiagnoosin tekee ja hoidon aloittaa aina

neurologi ja neurologian yksikkö. Diagnoosi perustuu epileptisen kohtauksen silminnäkijän kohtauskuvaukseen, jota täydennetään EEG:llä ja aivojen magneettikuvauksella.

Epileptisen kohtauksen tutkimukset ja epilepsian diagnostiikka ovat yleensä kiireellisiä, koska kuvantamistutkimuksilla suljetaan alkuvaiheessa pois myös aivokasvaimen tai verisuonimutosten mahdollisuus. Epilepsian taudalta löytyvät kirurgisesti hoidettavat sairaudet kuuluvat yleensä kiireelliseen neurokirurgiseen hoitoon. Aivojen kuvantamisessa paras tulos saavutetaan magneettikuvauksella.

Hoidon tavoitteena kohtauksettomuus mahdollisimman lievin haittavaikutuksin

Epilepsian hoidon tavoitteena on kohtauksettomuus ilman merkittäviä haittavaikutuksia. Erityisesti vaikeahoitoiseen epilepsiaan ja toistuviin kohtauksiin liittyy lisääntynyt kuoleman riski, jota voidaan vähentää lääke- ja leikkaushoidolla, Epilepsiaa hoidetaan ensisijaisesti pitkäaikaisella kohtauksia ehkäisevällä lääkityksellä, jonka valinta riippuu epilepsiatyyppistä. Hoitosuosituksessa korostetaan myös, että moniammatillisella hoidonohjauksella voidaan parantaa hoitotuloksia kun potilaalle ja hänen läheisilleen ane-

taan tietoa sairauden taustoista, hoidoista ja arjessa selviämisestä. Hoidonohjauksen lisäksi vastasairastuneelle ja hänen omaisilleen tulee järjestää mahdollisuus osallistua erilliseen ensitietopäivään, jossa moniammatillinen työryhmä kertoo sairastumiseen liittyvää tietoa ryhmälle potilaita ja omaisia. Osalle potilaista epilepsiaan sairastuminen aiheuttaa merkittäviä sopeutumisongelmia. He hyötyvät ryhmämuotoisista sopeutumisvalmennuskursseista, joiden päämääränä on edistää kuntoutujan ja hänen perheensä valmiuksia toimia elinympäristössään mahdollisimman täyspainoisesti epilepsiaasta huolimatta. Tavoitteena on motivoida itsehoitoon, ohjata omatoimisuuteen ja tukea soveltuvien yksilöllisten selviytymiskeinojen löytämisessä. Sopeutumisvalmennuksessa annetaan tietoa sairaudesta ja sen vaikutuksista alustusten sekä ammattilaisten ohjaamien ryhmä- ja yksilökeskusteluiden ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Lisäksi käsitellään sairastumisen aiheuttamia tunteita ja kokemuksia. Vaikeaa epilepsiaa sairastavat tarvitsevat tietoa ja ohjausta myös itseenäisen ja turvallisen selviytymisen tueksi. Sopeutumisvalmennus perustuu potilaan ja hoitavan tahon yhdessä tekemään kuntoutussuunnitelmaan. Epilepsiaan liittyy psykiatristen liitännäissairauksien suurentunut riski, joka on otettava huo-

US ON ILMESTYNYT

mioon hoidossa ja lääkityksen valinnassa. Osa potilaista tarvitsee tiiviimpää psykiatrista hoitoa esimerkiksi yleissairaalan psykiatrisessa poliklinikassa somaattisen sairastumisen takia.

Paikallisalkuisen epilepsian lääkehoito

Symptomaattiset ja todennäköisesti symptomaattiset epilepsiat edustavat valtaosaa aikuisiässä alkavista epilepsioista. Kohtausoireiden tyyppi määräytyy sen perusteella, miltä aivoalueelta oireet ovat peräisin. Diagnoosi perustuu kliinisiin piirteisiin, jotka sopivat kohtausten paikallisalkuisuuteen, EEG:hen ja kuvantamislöydöksiin.

Paikallisalkuisen epilepsian lääkehoidoksi suositellaan okskarbatsepiinia tai pitkävaikutteista karbamatsepiinia. Vaihtoehtoisia lääkkeitä ovat lamotrigiini, levetirasetami, topiramaatti, valproaatti ja gabapentiini. Lisälääkkeinä voidaan käyttää gabapentiinia, klobatsamia, lamotrigiinia, levetirasetamia, pregabaliinia, tiagabiinia, topiramaattia tai tsonisamidia. Lääkkeen valinta edellyttää aina yksilöllisten tekijöiden huomioimista ja arvion hyöty-riskisuhteesta hoidon tehon ja mahdollisten haittavaikutusten osalta.

Yleistyneiden idiopaattisten epilepsioiden lääkehoito

Yleistyneet idiopaattiset epilepsiat muodostavat oireyhtymäjatkumon, johon kuuluvat lapsuus- ja nuoruusiän poissaoloepilepsia, yleistyneet toonis-

klooniset kohtaukset herätessä, nuoruusiän myokloninen epilepsia ja välkevaloherkkä epilepsia.

Ensisijainen lääke idiopaattisissa epilepsiaoireyhtymissä ja niihin liittyvissä yleistyneissä kohtauksissa on valproaatti. Vaihtoehtoisia lääkkeitä ovat lamotrigiini ja topiramaatti, ja lisäläkkeitä levetirasetami ja klobatsami.

Epilepsian leikkaushoito

Epilepsiakirurgialla tarkoitetaan vaikean epilepsian hoidoksi tehtävää epileptogeenisen alueen kirurgista poistoa tai eristämistä. Leikkaushoidon mahdollisuudet tulee selvittää, kun potilaalla on vaikeahoitoinen epilepsia. Epilepsia on vaikeahoitoinen, kun potilaalla esiintyy epileptisiä kohtauksia tai muita epileptiseen oireyhtymään kuuluvia epileptisiä oireita asianmukaisesta hoidosta huolimatta ja oireet haittaavat hänen mahdollisuuksiaan viettää täysipainoista ja turvallista elämää.

Miten Käypä hoito -suositukset vaikuttavat hoitoon?

Käypä hoito -suositukset ovat asiantuntijoiden järjestelmällisesti laatimia, tieteellisesti mahdollisimman hyvin ja avoimesti perusteltuja kannanottoja. Ne eivät ole konsensuslausumia eivätkä yhden asiantuntijan mielipiteitä asiasta. Kuitenkin hoitosuositukset ovat vain yksi työkalu päätöksenteossa. Ne eivät ole määräyksiä tai viranomaisohjeita. Yksittäisen potilaan hoidossa potilaan

kokonaistilanne ja toiveet sekä lääkärin tai muun hoidonantajan kokemus täydentävät tieteellistä tietoa. Käypä hoito-suositukset ovat Suomeen soveltuvia valtakunnallisia hoitosuosituksia, joiden avulla voidaan ilman muuta parantaa hoidon laatua ja vähentää hoitokäytäntöjen vaihtelua. Tiiviit ja helppolukuiset hoitosuositukset toimivat tukena lääkärin käytännön työssä ja perustana laadittaessa alueellisia hoito-ohjelmia, jotka ovat täten mahdollisimman yhtenäisiä kautta koko maan. ■

Käypä hoito -suositukset löytyvät osoitteesta: www.kaypahoito.fi

SUOMALAISEN LÄÄKÄRISEURAN DUODECIMIIN JA SUOMEN NEUROLOGINEN YHDISTYS RY:N ASETTAMA TYÖRYHMÄN PUOLESTA
pj **Reetta Kälviäinen**, dosentti, johtaja, Kuopion epilepsiakeskus, KYS

MUU TYÖRYHMÄ:

Tapani Keränen, dosentti, ylilääkäri, neuroalat ja kuntoutus, TAYS

Jorma Komulainen, LL (väit.), ylilääkäri, Stakes, Helsinki

Iris Pasternack, tutkijalääkäri, Stakes/Finhota, Helsinki

Jukka Peltola, dosentti, apulaisylilääkäri, neuroalojen ja kuntoutuksen vastuualue, TAYS

Matti Vapalahti, neurokirurgian emeritusprofessori, Kuopion yliopisto

Aarne Ylinen, dosentti, kuntoutusylilääkäri, TAYS

"Lady Epilepsialle", **REETTA KÄLVIÄISELLE VUODEN 2008 TIEDOTTAJAPALKINTO**

TEKSTI: PERTTI SALOHEIMO

Duodecim-seuran tiedottajapalkinto myönnettiin dosentti Reetta Kälviäiselle. Hän toimii Kuopion yliopistolaisen sairaalan valtakunnallisen epilepsiakeskuksen johtajana, ja on vuosien ajan työskennellyt epilepsiaa koskevien ennakkoluulojen voittamiseksi, ajanmukaisen tiedon levittämiseksi ja hyvän hoidon toteuttamiseksi. Epilepsia on edelleen vaiettu sairaus, johon liittyy tietämättömyyttä ja virheellisiä käsityksiä. Tämä haittaa hyvän hoidon toteutumista ja aiheuttaa turhaa kärsimystä sairastaville ja omaisille.

Tutkijan, lääkärin ja kouluttajan työn lisäksi Reetta Kälviäinen on valinnut vaikuttamiskanavakseen kansalaisjärjestötoiminnan, johon hän paneutuu aikaansa säästämättä. Hän on ollut Epilepsialiiton puheenjohtaja ja Epilepsialehden päätoimittaja vuodesta 1999 lähtien. Tieteellisen Epilepsiaseuran sihteeri hän on ollut vuodesta 1993 lähtien. Hän on pyrkinyt edistämään potilasjärjestön ja tiedeseuran yhteistyötä ja sitä kautta tutkimusnäyttöön perustuvaa asiallista sairaudesta tiedottamista.

Kansantajuinen asiantuntija

Epilepsialehden pääkirjoituksissa ja muissa artikkeleissa Reetta Kälviäisellä on taito kirjoittaa kansantajuisesti ja lukijaa herättävästi. Hän on kirjoittanut Suomen keskeisimmän epilepsiaoppaan "Opas aikuisen epilepsiasta" ja osallistunut parinkymmenen muun oppaan tai infolehtisen laadintaan. Lisäksi hän on kirjoittanut mm. Valittujen palojen julkaisemiin teoksiin Kodin Terveystieto, Aivot ja hermosto sekä Kodin Uusi Lääkärikirja.

Kälviäinen on auttanut toimittajia tekemään KYS:ssa useita epilepsia-aihei-

KUVA: Studio Petteri Kitti Oy

sia televisiodokumentteja. Lisäksi häntä on usein haastateltu epilepsiaa koskevista kysymyksistä televisiossa ja radiossa sekä päivä- ja erityisesti terveysaiheisissa aikakauslehdissä, joissa hän on toiminut myös tietojen oikeellisuuden tarkistavana asiantuntijana.

Heinäkuussa 2006 Kälviäinen toimi Helsingissä järjestetyn Euroopan epileptologisen kongressin tieteellisenä puheenjohtajana. Kongressin yhteydessä tehtiin aktiivista mediatyötä. Myös suomalaisten epilepsiatapahtumien yhteydessä Kälviäinen pyrkii aktiiviseen yleisölle tiedottamiseen. Valtakunnallisilla Lääkärpäivillä 2008 hän sai Lääketieteen toimittajien ja Lääkäriliiton myöntämän kunniakirjan oivaltavasta lehdistötiedotteesta.

Vuonna 2007 Singaporessa järjestetyssä kansainvälisessä epilepsiakongressissa kansainväliset epilepsiajärjestöt ILAE (tieteellinen järjestö) ja IBE (epilepsialiittojen kattojärjestö) nimittivät Reetta Kälviäisen kansainväliseksi epilepsialähteläkäksi (Ambassador for Epilepsy) kunnianosoituksena hänen epilepsian hyväksi tekemästään kansainvälisestä ja kansallisesta vapaaehtoistyöstä.

Myös taide tiedottaa

Reetta Kälviäisen tiedonvälitystyö ei rajoitu pelkästään tavanomaiseen tiedottamiseen. Hän antoi asiantuntija-apua Matila & Röhr Productions Oy:n vuonna 2007 tuottamaan Suden vuosi -elokuvaan. Elokuva perustuu Virpi Hämeen-Anttilan samannimiseen romaaniin, joka kertoo epilepsiaa sairastavasta kirjallisuudenopiskelijasta Sari Karaslahdesta. Päähenkilön kautta välittyi epilepsiaan liittyviä asenteita, tunteita ja uskomuksia. Elokuva antoi oivan tilaisuuden kertoa epilepsiasta suurelle yleisölle, ja tietoutta epilepsiasta välittyi myös sellaisille, jotka eivät sitä aktiivisesti hae.

Epilepsialiitto järjesti elokuvaan liittyvän tiedotuskampanjan, jonka neurologiasiantuntijana Reetta Kälviäinen toimi. Hän piti esitelmää elokuvan ennako- ja erillinäytöksissä ja osallistui näiden yhteydessä järjestettyihin paneelikeskusteluihin.

Reetta Kälviäinen on syntynyt Helsingissä 1960 ja kirjoittanut ylioppilaaksi Joensuussa 1979. Hän valmistui lääketieteen lisensiaatiksi 1985 ja neurologian erikoislääkäriksi 1992 Kuopion yliopistosta. Hän väitteli vastadiagnosoidun epilepsian ennusteesta 1992 ja neurologian dosentti hänestä tuli 1998. Työuransa hän on tehnyt Kuopion yliopistossa ja KYS:ssä. ■

Lääketieteen aikakauskirja Duodecimin satavuotuisen ilmestymisen kunniaksi vuonna 1984 perustetun tiedotajapalkinnon tarkoituksena on korostaa suurelle yleisölle suunnatun tiedottamisen ja lääketieteen asiallisen popularisoinnin merkitystä. Se jaetaan joka toinen vuosi.

Epilepsialiiton Nuoret Liekit ja liikuntajaosto järjestävät

TALVILIIKUNTAPÄIVÄT NUORILLE JA AIKUISILLE

- AIKA:** 11.–14.2.2009 (ke–la)
- PAIKKA:** Vuokatin Urheiluopisto, Sotkamo
- KOHDERYHMÄ:** Epilepsiayhdistysten jäsenet
- HINTA:** Liikuntapäivien osallistumismaksu on 95 €, joka sisältää ohjelman, ateriat ja majoituksen. Välinevuokrat, hissiliput ja matkat eivät sisälly hintaan. Ota yhteyttä omaan epilepsiayhdistykseesi ja kysy voiko se avustaa osallistumistasi tapahtumaan.
- OHJELMA:** Ohjelmassa on laskettelua, hiihtoa, sisäliikuntaa ja yhdessäoloa.
- TIEDUSTELUT:** Aluesihteeri Jorma Lahikainen puhelin (03) 350 82 319 tai 040 511 0109, tai sähköposti jorma.lahikainen@epilepsia.fi ja aluesihteeri Marika Halinen puhelin (09) 350 82 335 tai 040 511 0135 tai sähköposti marika.halinen@epilepsia.fi
- HAKEMINEN:** Viimeistään 9.1.2009 mennessä. Hakulomake löytyy liiton sivuilta www.epilepsia.fi -ajankohtaista. Voit hakea myös sähköpostilla jarjestosihteeri@epilepsia.fi tai puhelimitse (09) 350 82 358. Ilmoita hakemuksessa yhteystietosi, syntymäaikasi, sähköpostiosoitteesi, puhelinnumerosi, erityistarpeesi (liikunta, allergia, ruokavalio, epilepsia ym.) sekä yhdistys mihin kuulut. Muista mainita sähköpostissasi, että haet talviliikuntapäiville.